

9. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80/ed19970116>

10. Ліпкан В. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. К. : Київський національний університет внутрішніх справ. 2008. 643 с.

11. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: аналітична доповідь / О. Резнікова, В. Цюкало, В. Паливода, С. Дрьомов, С. Сьомін. Київ : НІСД, 2015. 58 с.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.15>

ШУМЕЙКО Т.А.

СФЕРА ОБІГУ ЗБРОЇ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

THE SPHERE OF WEAPONS CIRCULATION AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

Цілоком закономірно, що людина не спроможна належним чином розвиватись у разі, якщо вона перебуває в умовах, що загрожують її безпеці, а особливо – в умовах суб'єктивних ризиків для її безпеки, посилених використанням особливо небезпечних предметів, які можуть призвести до масових убивств, повалення конституційного ладу в державі тощо.

Серед таких предметів є зброя, неналежний контроль за якою обумовлює: 1) незаконний її обіг; 2) легальне потрапляння зброї до осіб, які з огляду на свій психофізіологічний стан використовують її не за призначенням, або ж не можуть забезпечити належний режим збереження зброї (наслідком цього є випадки масової стрілянини). Тому метою цієї статті є аналіз сфери обігу зброї як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Зроблено висновок, що чинне законодавство України не містить легальної дефініції поняття «обіг зброї». Критично аналізуючи запропоновані розробниками відповідних законопроектів дефініції, слід зауважити, що у зазначених документах одне й те ж саме явище позначають різними поняттями, а саме «обіг зброї» та «оборот зброї». Теоретичне визначення поняття «ОЗ» можна сформулювати в межах наступних інтерпретаційних підходів: 1) формально-діяльнісний контекст осмислення ОЗ; 2) діяльнісний контекст; 3) комплексний контекст. Крім того, практично всі законопроекти про ОЗ (останні з них прямо названі такими, що регулюють питання цивільного обігу вогнепальної зброї) насправді стосуються лише цивільного обігу вогнепальної зброї. На підставі цього може скластися хибне уявлення, що поза обігом вогнепальної зброї ОЗ не існує, хоча цивільний ОЗ є лише частиною широкого спектра ОЗ. Адміністративне ж регулювання сфери ОЗ спрямоване на: 1) впорядкування відносин і процесів формування та реалізації державної політики у сфері ОЗ в Україні; 2) визначення правового статусу формування та/або реалізації державної політики у сфері ОЗ, а також адміністративної (у службових відносинах – додатково дисциплінарної) від-

© ШУМЕЙКО Т.А. – провідний науковий співробітник, доктор юридичних наук наукової лабораторія з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції (Навчально-науковий інститут № 3 Національної академії внутрішніх справ)

повідальності за неналежне виконання (невиконання) обов'язків у вказаній сфері;
3) визначення порядку здійснення адміністративних процедур у сфері ОЗ.

Ключові слова: зброя, обіг, об'єкт, адміністративно-правове регулювання, дефініція.

It is quite natural that an individual is not able to develop properly if he/she is under conditions that threaten his/her safety, and especially under subjective risks for his/her safety, increased by the use of particularly dangerous objects that can lead to mass murders, overthrowing the constitutional order in the state, etc.

Among such items are weapons, the improper control of which causes: 1) their illegal circulation; 2) legal possession of weapons by persons who, in view of their psychophysiological condition, use them not for their intended purpose, or cannot ensure the proper storage of weapons (mass shootings are the consequence of it). Therefore, the purpose of this article is to analyze the sphere of arms circulation as an object of administrative and legal regulation. It is concluded that the current legislation of Ukraine does not contain a legal definition of the concept of "arms circulation". Critically analyzing the definitions proposed by the drafters of the relevant draft laws, it should be noted that in these documents the same phenomenon is denoted by different concepts, namely "weapons circulation" and "arms circulation". The theoretical definition of the concept of "arms circulation" can be formulated within the following interpretive approaches: 1) the formal and operational context of the understanding of arms circulation; 2) activity context; 3) complex context. In addition, almost all draft laws on firearms (the last of them are explicitly named as regulating the civilian circulation of firearms) actually concern only the civilian circulation of firearms. On the basis of this, a false impression can be formed that there is no arms circulation outside the circulation of firearms, although civilian arms circulation is only a part of a wide spectrum of arms circulation. Administrative regulation of the field of arms circulation is aimed at: 1) streamlining relations and processes of formation and implementation of state policy in the field of arms circulation in Ukraine; 2) determination of the legal status of the formation and/or implementation of the state policy in the field of occupational health and safety, as well as administrative (in official relations – additionally disciplinary) responsibility for improper performance (non-performance) of duties in the specified area; 3) determination of the order of implementation of administrative procedures in the field of arms circulation and safety.

Key words: arms, circulation, object, administrative and legal regulation, definition.

Вступ. Соціально-економічний і культурний розвиток українського суспільства безпосередньо залежить від можливості розвитку кожного члена суспільства. Причому гармонійність розвитку людини на сьогодні передбачає, з одного боку, задоволення фізичних, духовних та інших потреб людини впродовж усього життя, а з іншого – розширення можливостей вибору людини та гарантування їй особистих прав і свобод [1, с. 80]. Цілком закономірно, що людина не спроможна належним чином розвиватись у разі, якщо вона перебуває в умовах, що загрожують її безпеці, а особливо – в умовах суб'єктивних ризиків для її безпеки («залежать від дій та волі суб'єктів, які впливають на безпеку» [2, с. 30]), посилення використанням особливо небезпечних предметів, які можуть призвести до масових убивств, повалення конституційного ладу в державі тощо.

Серед таких предметів є зброя, неналежний контроль за якою обумовлює: 1) незаконний її обіг (це посилює можливості здійснення терористичних актів, адже незаконний ОЗ часто виявляється у зв'язку між терористичними організаціями та транснаціональною організованою злочинністю); 2) легальне потрапляння зброї до осіб, які з огляду на свій психофізіологічний стан використовують її не за призначенням, або ж не можуть забезпечити належний режим збереження зброї (наслідком цього є випадки масової стрілянини).

Значущість цього питання підтверджується тим, що: 1) людина може мати як правомірну, так і неправомірну поведінку, яка здатна набувати характеру суспільної шкідливості чи суспільної небезпечності; 2) неправомірний характер поведінки має риси особливо ризикованої поведінки,

коли вона пов'язана з ОЗ, з огляду на що протягом багатьох років міжнародне співтовариство шукає способи усунення негативних наслідків незаконного обігу звичайної зброї, а також загроз, пов'язаних з її використанням в організованих та інших тяжких злочинах; 3) незаконний обіг вогнепальної зброї є актуальним для всього світу, однак саме в нашій державі нині в незаконному обігу перебуває значна кількість вогнепальної зброї, а з кожним роком збройного конфлікту на Сході України цей показник суттєво зростає [3, с. 198] (наприклад, 2020 року правоохоронні органи з незаконного обігу вилучили понад 1,5 млн набоїв, 20 тис. бойових припасів, мін та артилерійських снарядів, 64 одиниці стрілецької зброї, 390 ручних гранатометів, 3 міномети та 3 одиниці броньованої техніки [4]); 4) на сьогодні в Україні не зроблено реальних і достатніх кроків щодо вдосконалення правового регулювання сфери обігу (спеціального та цивільного обігу) зброї, а проекти законів України про ОЗ, запропоновані впродовж останніх років, є неясними (регулюють сферу ОЗ лише фрагментарно, містять суперечливі й очевидно декларативні норми тощо) та можуть лише загострити наявні ризики, які ОЗ становить для безпеки людини, суспільства й держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід констатувати, що правове регулювання ОЗ вже слугувало предметом дослідження таких науковців, як Ю. Е. Белінський, О. М. Бокій, І. В. Васильєв, Л. О. Величенко, С. В. Діденко, Ю. П. Жванко, А. В. Корнієць, І. А. Липецька, С. П. Параниця, О. М. Соловійова та інші вчені. Водночас слід констатувати, що на сьогодні залишаються невіршеними питання про універсальне значення ОЗ, а також відсутність комплексних досліджень сутності ОЗ крізь призму розуміння цього явища розробниками останніх проектів законів України про ОЗ.

Тому метою цієї статті є аналіз сфери обігу зброї як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Зазначена проблема передбачає виконання поставлених у цьому підрозділі дослідження таких завдань: 1) проаналізувати дефініції поняття «обіг зброї» (альтернативні терміни), які містяться у відповідних проектах законів, на підставі чого окреслити сутність ОЗ і перелік форм його вияву в Україні; 2) сформулювати визначення поняття «сфера обігу зброї»; 3) проаналізувати сферу ОЗ як цілісну систему; 4) окреслити адміністративно-правову характеристику сфери ОЗ як об'єкт адміністративно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. У межах реалізації поставлених завдань слід зазначити, що на рівні чинного законодавства поняття «обіг зброї» залишається невизначеним. Така сама ситуація спостерігається й на рівні вторинного права Європейського Союзу. Причому варто звернути увагу на те, що в п. 12 ч. 1 ст. 1 Директиви Ради «Про контроль за придбанням та володінням зброєю» від 18 червня 1991 року № 91/477/ЄЕС поняття незаконного ОЗ визначено як «придбання, продаж, постачання, перевезення або передачу вогнепальної зброї, її основних частин або боєприпасів з території або через територію однієї держави-члена на територію іншої держави-члена, якщо будь-яка із зазначених держав-членів не надала дозволу на такий обіг відповідно до цієї Директиви або якщо вогнепальна зброя, її основні частини або боєприпаси не були марковані відповідно до ст. 4» [5]. У контексті наведеного визначення поняття «незаконний обіг зброї» слід зазначити таке: 1) вказана Директива на сьогодні є нечинною та замінена кодифікованою версією від 24 березня 2021 року № 2021/555 [6], однак у новій версії вказане поняття викладено з тим самим змістом; 2) наведене визначення дозволяє осмислити легальний ОЗ (виключаючи вказівку стосовно незаконності дій щодо зброї); 3) окреслений у Директиві від 18 червня 1991 року № 91/477/ЄЕС (наразі – у Директиві від 24 березня 2021 року № 2021/555) перелік виявів ОЗ є неповним, адже не враховує, наприклад, виробництво, ремонт, торгівлю, обмін, дарування, колекціонування, облік, зберігання, застосування, вилучення, утилізацію, вихолощення зброї.

Чинне законодавство України не містить легальної дефініції поняття «обіг зброї». Слід зауважити, що визначення вказаної категорії (її аналогів): 1) пропонували розробники законопроектів про ОЗ (у різних варіантах таких документів, які реєстрували у ВР України); 2) запропоновані варіанти тлумачень є досконалишими, ніж те, яке викладене в п. 12 ч. 1 ст. 1 Директиви від 24 березня 2021 року № 2021/555. Наприклад, у ч. 1 ст. 1 проекту Закону України «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї» від 6 листопада 2020 року № 4335 (цей проект не прийнято 4 березня 2021 року) ОЗ визначено як явище, що ототожнюється з «виробництвом зброї, торгівлею нею, продажем, обміном, даруванням, передачею, придбанням, колекціонуванням, експонуванням, спадкуванням, обліком, зберіганням, носінням, перевезенням, транспортуванням, застосуванням, вилученням, утилізацією, ввезенням зброю та вивезенням зброї з України» [7]. У пп. 1.35 п. 1 ч. 1 ст. 1 законопроекту «Про цивільну зброю та боєприпаси» від 24 листопада 2020 року № 4335-1 [8] (альтернативний законопроект не було прийнято 4 березня

2021 року) наведено тлумачення поняття «оборот зброї», яким охоплено «виробництво зброї, торгівлю зброєю, продаж, обмін, дарування, передачу, відчуження в інший законний спосіб, придбання, колекціонування, експонування, спадкування, облік, зберігання, носіння, перевезення, транспортування, застосування, вилучення, утилізацію, ввезення зброї до України та вивезення зброї з України» [7]. Критично аналізуючи запропоновані розробниками зазначених законопроектів дефініції, слід зауважити таке:

1) у зазначених законопроектах одне й те ж саме явище позначають різними поняттями, а саме: «обіг зброї» та «оборот зброї»:

2) у законопроекті від 24 листопада 2020 року № 4335-1, на відміну від проекту Закону України від 06 листопада 2020 року № 4335, запропоновано більш широкий підхід до окреслення спектра вияву ОЗ завдяки використанню формули «відчуження в інший законний спосіб» [7].

Що ж стосується законопроектів, які наразі знаходяться на розгляді у ВР України, то з цього приводу зазначимо, що в ч. 1 ст. 1 проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» від 25 червня 2021 року № 5708 запропоновано тлумачення поняття «ОЗ та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери», згідно з яким це – виробництво зброї, торгівля зброєю, продаж, обмін, дарування, передача, придбання, колекціонування, експонування, спадкування, облік, зберігання, носіння, перевезення, транспортування, застосування, ремонт, вилучення, викрадення, втрата, вихолощення, деактивація, утилізація, ввезення зброї до України та вивезення зброї з України [9]. Водночас у пп. 1.35 п. 1 ч. 1 ст. 1 проекту Закону України «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» від 13 липня 2021 року № 5708-1 наведено визначення поняття «оборот зброї», яким визнано виробництво, імпорт, експорт, транзит, торгівлю, продаж, обмін, дарування, передачу, відчуження в інший законний спосіб, придбання, колекціонування, експонування, спадкування, облік, зберігання, носіння, перевезення, транспортування, застосування, вилучення зброї, набоїв до неї та основних частин [10]. Аналізуючи вказані законопроекти й інтерпретаційні підходи до визначення досліджуваних категорій, можна констатувати таке:

1) намагання врегулювати ОЗ (передусім цивільного) останніми роками трансформувались у спробу врегулювати обіг цивільної вогнепальної зброї. Водночас переважно негативне ставлення населення України до питання легалізації вогнепальної зброї (більш детально це питання розкрито в розділі 5 дисертації) зумовило те, що вказана тенденція 2021 року засвідчила спробу розв'язати проблему забезпечення безпеки населення України шляхом надання йому права на самозахист з використанням вогнепальної зброї, що можливо здійснити лише паралельно врегулювавши цивільний обіг вогнепальної зброї;

2) у зазначених законопроектах наявні визначення різних понять – «оборот зброї» й «ОЗ та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери». Слід зауважити, що з огляду на нормативну економію, доцільно визначити термін «обіг зброї», а в межах примітки вказати, що це поняття поширюється також і щодо боєприпасів, основних частин зброї тощо (причому примітним є те, що відповідним терміном охоплено лише зброєю та основні частини до неї);

3) попри те, що термін «ОЗ та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери» [9], який визначено в законопроекті від 25 червня 2021 року № 5708, стосується зброї, основних частин до неї, зі змісту дефініції випливає, що визначення стосується саме зброї (зокрема перелік виявів ОЗ містить вказівку на ввезення чи вивезення зброї з нашої держави, хоча на практиці може йтися також про імпорт й експорт основних частин до зброї);

4) форма терміна «ОЗ та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери» [9] вказує на те, що йдеться про обіг зброї (основні її частини), що мають ідентифікаційні номери, а отже «фантомна» (саморобна) та інша зброя (її основні частини) без таких номерів не можуть слугувати об'єктом обігу. З одного боку, це є логічним, адже проект Закону врегулює саме питання цивільного обігу вогнепальної зброї й, безперечно, неприпустимим буде купівля (створення), володіння, користування, розпорядження вогнепальною зброєю, котра не може бути ідентифікована за номером. З іншого боку, власне поняття, наведене в законопроекті, не окреслене як «цивільний ОЗ та/або основних частин...», а фігурує лише як «ОЗ та/або основних частин...». Це означає, що в контексті проекту Закону України від 25 червня 2021 року № 5708 така зброя (основні її частини) не може бути викраденою (як зброя, основні частини), деактивованою та утилізованою (як зброя, основні частини), підлягати вилученню (як зброя, основні частини). Певна річ, такий нормативний стан правового регулювання ОЗ не сприятиме розв'язанню проблеми нелегального ОЗ;

5) у законопроекті від 13 липня 2021 року № 5708-1, на відміну від законопроекту від 25 червня 2021 року № 5708, ОЗ охоплено транзит (це поняття не тотожне перевезенню), а також наведено відкритий перелік способів ОЗ у вигляді відчуження зброї (аналогічним чином, що і в альтернативному законопроекті від 24 листопада 2020 року № 4335-1);

6) у законопроекті від 25 червня 2021 року № 5708, на відміну від законопроекту від 13 липня 2021 року № 5708-1, з-поміж виявів ОЗ не йдеться про викрадення, втрату, вихолощення, деактивацію, утилізацію зброї, що лише в окремих випадках може бути виправданим використанням відчуження зброї, однак є недоречним у контексті принципу юридичної визначеності в нормотворчій діяльності.

На підставі комплексного аналізу наведених визначень понять, що містяться в проектах законів України від 6 листопада 2020 року № 4335, від 24 листопада 2020 року № 4335-1, від 25 червня 2021 року № 5708, від 13 липня 2021 року № 5708-1, можна дійти таких висновків:

1) у розглянутих чотирьох законопроектах для позначення одного й того самого явища (близького за змістом) використовують такі поняття: а) «оборот зброї» (законопроекти від 24 листопада 2020 року № 4335-1 та від 13 липня 2021 року № 5708-1); б) «обіг зброї» (законопроект від 6 листопада 2020 року № 4335); в) «обіг зброї та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери». Вказане термінологічне різноманіття: а) призводить до категоріально-термінологічної плутанини та перешкоджає становленню наукової думки про відповідну сферу; б) не є відображенням синонімічності «обороту» та «обігу» (хоча за своїм сенсом ці поняття досить часто перетинаються), а також – «ОЗ та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери» (це поняття є ширшим, ніж обіг чи оборот зброї);

2) лише в альтернативних проектах законів України від 24 листопада 2020 року № 4335-1 та від 13 липня 2021 року № 5708-1 у відповідному контексті використовується формулювання «відчуження в інший законний спосіб», що дозволяє більш широко розкрити спектр вияву ОЗ. Вказане зумовлене тим фактом, що «відчуження» як цивільно-правова категорія, зокрема як стан, «завжди вказує на те, що певне благо не належить (перестає належати) особі» [11, с. 13] (не лише в контексті права власності, адже об'єкт може належати особі не на основі права власності чи права володіння). Тобто відчуження охоплює як випадки, коли об'єкт цивільного права перестає належати одній особі з одночасним присвоєнням його іншою особою, так і випадки, коли він перестає належати будь-кому, тобто стає чужим, не є своїм абсолютно для всіх» [12, с. 62]. Таким чином, використання в альтернативних законопроектах формули «відчуження в інший законний спосіб» є цілком виправданим, однак якщо: а) його використання буде слідувати лише після перерахування всіх очевидних виявів ОЗ, що охоплено терміном «відчуження»; б) поняття ОЗ буде стосуватися виключно законного ОЗ, що є окремим видом ОЗ;

3) серед зазначених законопроектів лише в проекті Закону України від 25 червня 2021 року № 5708 спектр вияву ОЗ охоплює також ремонт зброї.

Теоретичне визначення поняття «ОЗ» можна сформулювати в межах таких інтерпретаційних підходів: 1) формально-діяльнісний контекст осмислення ОЗ (у межах такого підходу окреслюється лише перелік виявів виникнення, переміщення, зберігання, використання, трансформації та втрати (знищення) зброї; тобто саме цей підхід використовується в законопроектах про ОЗ); 2) діяльнісний контекст осмислення ОЗ (у цьому разі в процесі формулювання визначення поняття «ОЗ» на перший план виходять дії суб'єкта права (виробника зброї; особи, що придбала зброю; суб'єкта, який вилучає зброю тощо) щодо зброї; таким чином, ОЗ стає не просто «рухом» зброї, а будь-якими діями (діяльністю) суб'єктів, пов'язаними з виробленням, продажем, знищенням, перевезенням тощо зброї); 3) комплексний контекст (у межах такого підходу слід окреслювати дії щодо зброї та власне процеси «руху» зброї, що в сукупності становлять окремий елемент ОЗ).

З'ясувавши можливість широкого теоретичного та практичного осмислення ОЗ, можемо дійти висновку стосовно того, як саме слід племачити сферу ОЗ, зокрема як сукупність суспільних відносин, які мають юридичне значення та стосуються зброї. Отже, сфера ОЗ є сферою, у якій виникають, здійснюються та припиняються врегульовані законодавством суспільні відносини та процеси щодо виробництва, ремонту, сертифікації, маркування, торгівлі, придбання, постачання, користування (застосування), носіння, зберігання, обліку, продажу, обміну, викрадення, втрати, знаходження, вилучення, вихолощення, деактивації, знищення, утилізації, колекціонування, експонування, передачі, спадкування, дарування, перевезення, транспортування, експорту, імпорту, транзитного перевезення зброї, її основних частин і боєприпасів, а також здійснення інших цивільно-правових та господарсько-правових угод чи операцій, предметом (об'єктом) яких є зброя, її основні частини та/або боєприпаси відповідно до чинних дозволів на цей вид діяльності.

Таким чином, ОЗ у своєму сутнісно-формальному вияві може бути таких видів: 1) виникнення зброї та наділення її ідентифікаційним номером (чи ухиляння від процесу ідентифікації зброї); 2) підтвердження спроможності зброї бути об'єктом законного ОЗ в державі (сертифікація чи ухиляння від сертифікації зброї); 3) зміна юридичного чи фактичного володільця (власника, користувача та/або розпорядника) зброї у вигляді відчуження (продаж, дарування, обмін, передача, постачання, втрата, вилучення) та набуття (купівля, спадкування, викрадення, знаходження) зброї; 4) утримання зброї (зберігання, колекціонування, експонування); 5) користування (носіня, застосування); 6) рух зброї (перевезення, транспортування, експорт, імпорт, транзит); 7) облік зброї; 8) дії відносно зброї, що не обумовлюють зміну її характеристики (ремонт) чи змінюють її характеристику (модифікація, вихолощення, деактивація); 9) знищення (утилізація) зброї.

Додатково в межах дисертаційного дослідження слід уточнити зміст такого явища, як сфера ОЗ, адже в ч. 1 ст. 1 проєкту Закону України від 25 червня 2021 року № 5708 визначено поняття «ОЗ та/або основних частин до зброї, які мають ідентифікаційні номери», а в законопроєкті від 13 липня 2021 року № 5708-1 йдеться про законні способи відчуження зброї (ці законопроєкти потенційно можуть бути взяті за основу, а в подальшому – бути прийнятими). Наведені визначення можуть спонукати до дещо хибної думки про те, що: 1) сферою ОЗ не охоплено «фантомну» та іншу зброю, котра не може бути ідентифікована за номером; 2) незаконні способи відчуження зброї не обумовлюють ОЗ.

Слід зауважити, що незаконний (неконтрольований) ОЗ охоплений категорією ОЗ, проте означений суспільною шкідливістю чи суспільною небезпечністю, що: 1) не нівелює оборотоздатності зброї; 2) не заважає інтерпретувати протиправний обмін зброєю як акт її обігу. Таким чином, *за критерієм законності ОЗ можна поділити на два види: 1) законний; 2) незаконний: а) суспільно шкідливого характеру; б) суспільно небезпечного характеру.*

Крім того, практично всі законопроєкти про ОЗ (останні з них прямо названі такими, що регулюють питання цивільного обігу вогнепальної зброї) насправді стосуються лише цивільного обігу вогнепальної зброї. На підставі цього може скластися хибне уявлення, що поза обігом вогнепальної зброї ОЗ не існує, хоча цивільний ОЗ є лише частиною широкого спектра ОЗ. З огляду на це, слід уточнити, що *за критерієм режимності ОЗ може бути таких видів: 1) спеціальний ОЗ, а саме обіг військової та відомчої зброї, які здебільшого не перетинаються у своїх статусах; 2) цивільний ОЗ, тобто обіг вогнепальної, холодної та іншої зброї, якою може володіти, користуватись і розпоряджатись цивільне населення України відповідно до вимог адміністративно-правового режиму обігу цивільної зброї.*

З'ясувавши сутність і види ОЗ, варто розглянути питання про вказану сферу як об'єкт адміністративно-правового регулювання. У цьому контексті слід зауважити, що ОЗ виявляється в цивільних відносинах (дарування, спадкування тощо), господарських операціях (економічні відносини стосовно створення, продажу, перевезення зброї тощо), може бути законним і незаконним (мати суспільно шкідливий чи суспільно небезпечний характер). Зазначене дає змогу припустити, що досліджуване явище є предметом цивільно-правового, господарсько-правового, кримінально-правового, а також адміністративно-правового регулювання. Водночас регулювання ОЗ, що безпосередньо не відображене в адміністративному законодавстві, є похідним від адміністративно-правового регулювання. Це зумовлено тим, що нині адміністративне регулювання сфери ОЗ спрямоване на: 1) впорядкування відносин і процесів формування та реалізації державної політики у сфері ОЗ в Україні; 2) визначення правового статусу формування та/або реалізації державної політики у сфері ОЗ, а також адміністративної (у службових відносинах – додатково дисциплінарної) відповідальності за неналежне виконання (невиконання) обов'язків у вказаній сфері; 3) визначення порядку здійснення адміністративних процедур у сфері ОЗ.

Висновки. Узагальнюючи викладене в цьому підрозділі наукового дослідження, можна дійти висновку, що сфера ОЗ є площиною суспільних процесів і соціально-правових відносин, яка повинна знаходитись під державним регулятивним впливом, адже інакше власне ОЗ становитиме комплекс суспільно корисних, суспільно шкідливих і суспільно небезпечних процесів, які з високою ймовірністю будуть становити загрозу для безпеки людини, суспільства та національної безпеки загалом. З огляду на це, державне регулювання сфери ОЗ в Україні є однією з найважливіших функцій державного управління, що сприяє забезпеченню національної безпеки, громадського порядку, мінімізує ризики соціально шкідливого та соціально небезпечного поводження зі зброєю (виготовлення зброї, набуття права на неї, використання зброї, продаж зброї тощо). Отже, державне регулювання сфери ОЗ потребує: 1) належного формування та реалізації державної політики в цій сфері; 2) створення й функціонування (забезпечення функціонування)

адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері ОЗ в Україні. Водночас цілком закономірним є те, що здійснення відповідної державної політики та створення і функціонування правового механізму її формування й реалізації виявляється неможливим у разі, якщо на науковому рівні не сформовано актуальної наукової думки стосовно поняття та сутності державної політики у сфері ОЗ.

Список використаних джерел:

1. Лопушняк Г. С. Принципи формування та реалізації державної соціальної політики. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 1. С. 75–84.
2. Заросило В. О. Загрози фінансовій безпеці та їх класифікація. *Наукові праці МАУП*. 2017. Вип. 1. С. 17–22.
3. Shumeiko T., Kovalenko V., Hurkovskiy M., Lehenkyi M., Komirchyi P. The main directions of State policy in the area of arms trafficking in Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10. Iss. 38. P. 197–203 (Web of Science).
4. Звіт про діяльність прокуратури у 2020 році. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/zvit_prok?_m=publications&t=rec&id=289668&download_af=4485.
5. Directive (EU) 2017/853 of the European Parliament and of the Council of 17.05.2017 amending Council Directive 91/477/EEC on control of the acquisition and possession of weapons (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2017. L 137. P. 22–39.
6. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24.03.2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification). *Official Journal of the European Union*. 2021. L 115. P. 1–25.
7. Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї : проект Закону України від 6 листоп. 2020 р. № 4335. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70363.
8. Про цивільну зброю та боєприпаси : проект Закону України від 24 листоп. 2020 р. № 4335-1. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70512.
9. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону України від 25 черв. 2021 р. № 5708. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360.
10. Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю : проект Закону України від 13 лип. 2021 р. № 5708-1. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481.
11. Сліпченко А. С. Способи та форми цивільного обороту речей : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2019. 18 с.
12. Сліпченко А. С. Відчуження у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 59–63.